

ביקור קנצלר גרמניה בסין: עסקים מעל לכל

אילן מור | 23 במאי, 2024 | גיליון 1858

ביקורו של הקנצלר הגרמני בסין, שנערך באפריל, עמד בסימן "עסקים מעל לכל" על רקע המתח שבין סין לארצות הברית, שהיא שותפתה האסטרטגית של גרמניה, וכן לחץ מצד האיחוד האירופי לפעול בין היתר נגד מחירי ההיצף של החברות הסיניות. זאת, בזמן כשבגרמניה מתבררת פרשת ריגול סיני במדינה. במטרה לסייע לעסקים הגרמנים עם סין, האורח נקט נימה חיובית ופייסנית בשיחותיו, נמנע מהעלאת נושאים שבמחלוקת – דוגמת זכויות אדם ושאלת טאיוואן, ולא הצליח לגייס את סין להשפיע על רוסיה לקדם הסכם שלום עם אוקראינה.

קנצלר גרמניה, אולף שולץ, ערך ב-13 – 16 באפריל ביקור בסין, שעמד בסימן עשור לכינונה של "השותפות האסטרטגית המקיפה" בין סין לגרמניה. הביקור, שנערך על רקע המתיחות בין ארצות הברית, האיחוד האירופי וגם גרמניה לבין סין סביב מגוון נושאים, כולל סחר, סוגיית טאיוואן, זכויות אדם ותמיכת סין ברוסיה במלחמה באוקראינה, התמקד בפגישות מדיניות עם המנהיג העליון של סין, שי ג'ין-פינג, וראש הממשלה הסיני, לי צ'יאנג. כן כלל הביקור ביקורים בחברות גרמניות הפועלות בסין ופגישות בעיר צ'ונג-צ'ינג, מרכז ייצור לרכב ותעשיות אחרות, ובשאנגחאי. לקנצלר התלוותה משלחת של 12 נציגי התאגידים הגדולים בגרמניה, כולל מרצדס, BMW וסימנס, וצורפו אליה השרים לנושאי איכות הסביבה, החקלאות, הדיגיטל והתחבורה.

סין היא שותפת הסחר הבכירה של גרמניה זו השנה השמינית ברציפות. בשנת 2023, היקף הסחר בסחורות ובשירותים ביניהן הגיע ל-271 מיליארד דולר. כלכלת גרמניה נהנתה מהביקושים להשקעות ומוצרים בסין, ממכוניות עד כימיקלים, אך אלה התערערו על רקע התחרות הגוברת מצד חברות סיניות וההחמרה בתקנות הרגולציה הסינית. חברות גרמניות מתלוננות על חסמי שוק לא הוגנים בסין, וממשלת גרמניה פועלת ליישום מדיניות "צמצום סיכונים" ולהפחתת התלות בשוק הסיני ובאספקה ממנו.

המסמך האסטרטגי של גרמניה מול סין

הרבה השתנה מאז ביקורו הקודם של שולץ בבייג'ינג בנובמבר 2022. ב-2023 פרסמה גרמניה לראשונה את "[האסטרטגיה על סין](#)", שבמסגרתה מוגדרת סין כשותפה, מתחרה ויריבה מערכתית. עיקר האסטרטגיה – הפחתת הכלכלית והמסחרית של גרמניה בשוק הסיני על ידי צמצום החשיפה של כלכלתה לכלכלת סין.

לשאפתה של גרמניה להפחית את תלותה בשוקי חוץ, הבאה לידי ביטוי במדיניות בפועל, תרמה המלחמה באוקראינה. וכך, גרמניה פעלה לצמצם את תלותה באספקת גז טבעי מרוסיה. בהתאם לעיקרון זה, מדגיש המסמך האסטרטגי בין השאר, את מחויבותה של ממשלת גרמניה להבטיח ששיתוף הפעולה הכלכלי עם סין "יהפוך להוגן יותר, בר קיימא והדדי ומצוין שבעוד שהתלות של סין באירופה הולכת ופוחתת כל הזמן, התלות של גרמניה בסין קיבלה משמעות רבה יותר בשנים האחרונות, ומכאן שיש לצמצמה. עם זאת, מצוין מחד גיסא שאין בכוונת גרמניה לפעול לעיכוב הפיתוח הכלכלי של סין, ומאידך גיסא מודגש הצורך הגרמני בהגעה לצמצום סיכונים (de-risking) מסין, אך לא להיפרדות (decoupling) מכלכלת סין.

בכך מעמידה עצמה גרמניה לצד האיחוד האירופי, המבקש לצמצם סיכונים מסין, בעודה משאירה דלת פתוחה להמשך הקשרים עמה. האסטרטגיה החדשה של גרמניה מטילה [אחריות רבה על החברות הגרמניות](#) הפועלות בסין. כשפורסם המסמך האסטרטגי, קבעה שגרירות סין בברלין שהקשיים והאתגרים שגרמניה מתמודדת איתם כיום אינם נגרמים על ידי סין. ראיית סין כמתחרה ויריבה מערכתית אינה תואמת את המציאות, ואינה מועילה לאינטרסים של אף אחד מהצדדים.

במוקד הביקור - "עסקים מעל לכל"

ובכל זאת, שנה לאחר פרסום מסמך האסטרטגיה, הגיע קנצלר גרמניה שוב לסין בראש קבוצה של תעשיינים בכירים לביקור, שאותת כי בכוונת ברלין להמשיך ולשמור על קשרי המסחר עם סין. זאת, על אף המלחמה באוקראינה והמתחות ביחסים בין סין-לבין ארצות הברית, בעלת בריתה החשובה ביותר של גרמניה, שמצידה מפעילה לחץ על גרמניה ועל האיחוד לצמצם סיכונים ביחסים עם סין.

בפגישתו עם נשיא סין, שארכה שלוש שעות, [הביע](#) האורח רצון לקדם אינטרסים של החברות הגרמניות, תוך שנקט טון חיובי (שלא לומר פייסני) ושמר על "איזון עדין" בין קידום הקשרים העסקיים עם שותפת הסחר הגדולה ביותר של ארצו לבין דאגותיו (שלהן שותפות מדינות אירופאיות נוספות) אשר להגברת הייצוא של סין לאירופה ולתמיכתה ברוסיה במלחמתה באוקראינה. כמענה לשאלות סטודנטים בשאנגחאי [אמר](#) הקנצלר, כי ארצו והאיחוד האירופי מודאגים מהצפת השווקים האירופים בסחורות סיניות, וציין ש"בשלב מסוים יהיו גם מכוניות סיניות בגרמניה ובאירופה. לדבריו, על התחרות להיות הוגנת קרי בלי מחירי היצף (dumping) וייצור יתר, ובלי הפרת זכויות יוצרים.

בשיחתו עם האורח הגרמני, [ציין נשיא סין](#) שהשנה מציינות שתי המדינות עשור להקמת השותפות האסטרטגית הכוללת ביניהן, והוסיף, ששיתוף פעולה בין שתי המדינות איננו "סיכון" אלא ערבות ליחסים בילטרליים יציבים והזדמנות לעתיד: נשיא סין הוסיף ואמר שייצוא של כלי רכב חשמליים, סוללות ליתיום ומוצרים סולאריים מסין מעשיר את האספקה לשוק העולמי, מקל על הלחץ האינפלציוני, ותורם תרומה גדולה למאמצים הגלובליים להתמודד עם שינויי האקלים ולמעבר לכלכלה הירוקה (Green Transition). עוד הוסיף, שסין וגרמניה צריכות

להסתכל על הנושא באופן אובייקטיבי ולטפל בו מנקודת מבט של שוק, וששתיהן צריכות לפעול נגד פרוטקציוניזם

ואולם, אין בכך, בכדי מענה לבקשה האירופית/גרמנית לעצור את הצפת השווקים האירופיים בסחורות מסין כתוצאה מעודף הייצור שלה.

על בסיס התלונות הרבות של מרבית החברות הגרמניות לפיהן, הן סובלות מתחרות בלתי הוגנת, בקש הקנצלר ממארחו לאפשר הגדלת ההשקעות (הגרמנית) בסין ולאפשר תנאי מסגרת הוגנים וטובים יותר, בדגש על גישה שווה לשוק הסיני במסגרת תחרות הוגנת ולהגנה על קניין רוחני. בשיחותיו עם בכירי הממשל הסיני הציג שולץ נימה פייסנית, בניגוד לטון הקשוח העולה מנייר האסטרטגיה של ממשלתו כלפי סין משנת 2023 כאמור. כשכ-5000 חברות גרמניות פעילות בשוק הסיני נראית הגישה הפייסנית והזהירה של שולץ מובנת. גם נושא זכויות האדם (בדגש על הפרובינציה המערבית שין-ג'יאנג), הנמצא תמיד גבוה בסדר יומה הבינלאומי של גרמניה, לא הוזכר כנראה במהלך השיחות על ידי הקנצלר, וארגון Human Rights Watch [כינה](#) זאת "החמצה של הזדמנות".

הקנצלר הגרמני אמר למארחו הנשיא הסיני, כך על פי הדיווחים הרשמיים מהמשלחת הגרמנית, שמלחמתה של רוסיה באוקראינה משפיעה ישירות על האינטרסים המרכזיים של גרמניה ובעקיפין, פוגעים בסדר הבינלאומי כולו. בהקשר זה, העלה האורח הגרמני סוגייה רגישה וכואבת למערב הנוגעת ישירות בהספקתם לרוסיה של סחורות סיניות שבהן ניתן לעשות שימוש אזרחי וצבאי כאחד (dual use).

לאחר הביקור צייץ שולץ ברשת X, כי למילה של סין יש משקל ברוסיה ולפיכך, נשיא סין התבקש לפעול ברוסיה כדי שפוטין יפסיק סוף סוף את הקמפיין המטורף, לדבריו, יסיג את חייליו, ויסיים את המלחמה הנוראה הזו. אלא שנכזבה תקוותו של הקנצלר לגייס את סין להשפיע על רוסיה לנסח הסכם שלום עם אוקראינה. נשיא סין נשאר נאמן לעמדתה של סין שלא להיות מעורבת בסכסוכים בינלאומיים אבל פועלת בדרכה שלה למציאת פיתרון מתאים עבורם ובמקרה של אוקראינה, היא תומכת בכינוסה, על דעת שני הצדדים הניצים של ועידת שלום **בבוא העת** שתבטיח השתתפות שווה לכל הצדדים ושבמרכזה דיונים הוגנים על תוכנית שלום.

סיכום

ביקורו השני של קנצלר גרמניה בסין עמד בסימן תמרון גרמני בין קידום קשרי הכלכלה עם סין, הלחץ על ברלין לתיאום הדוק יותר עם וושינגטון, וביקורת מצד האיחוד האירופי על גרמניה בטענה שהביקור משקף העדפת רווח פיננסי קצר מועד על פני ביטחון כלכלי ומסחרי ארוכי טווח וקידום האג'נדה של אירופה "לצמצום סיכונים". ברור, שהשפעותיו של הביקור על מערכת הסחר בין גרמניה וסין יבחנו לאורך זמן. ובכל זאת, רק שבוע חלף מתום הביקור פורסמו שתי פרשיות ריגול לטובת סין, שנחשפו קודם לכן על ידי השלטונות הגרמניים והיו עלולות לשבשו אילו פורסמו קודם לכן. סביר, שהמידע על מעצרו של שלושת החשודים היה ידוע

לקנצלר עוד טרם יצא לסין ותזמון הפרסום נועד למנוע מבוכה ממארחיו, העכרת האווירה בביקור וסיכון המטרה המרכזית של הביקור – קידום התעשייה הגרמנית. כאשר שגרירי סין וגרמניה [זומנו](#) להבהרות במשרדי החוץ בברלין ובבייג'ינג, נראה שהמבוכה אכן נגרמה, אולם נחסכה מדרג המנהיגים. היטיב לסכם את הביקור James Crabtree, בעל טור באתר Foreign Policy, [שכתב](#) שהביקור היה "פייסני הן בנימה והן במהות - גישה שמוותרת את גרמניה, ואת אירופה בכלל, בסיכון להיראות נאיביות בצורה מדאיגה לנוכח האתגרים הכלכליים והביטחוניים שמציבה סין".

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט